ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

ԵՊՀ ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏԻ ՊՐՈՖԵՍՈՐԱԴԱՍԱԽՈՍԱԿԱՆ ԿԱԶՄԻ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԻ ՆՅՈՒԹԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

2(2) 2018

Երևան - 2019

Հրատարակության է երաշխավորել
ԵՊՀ գիտական խորհուրդը

Գլխավոր խմբագիր՝
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր,
ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Գ. Ս. Ղազինյան

Գլխավոր խմբագրի տեղակալներ՝
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Մ. Հայկյանց
իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Կ. Ա. Գևորգյան
Խմբագրակազմ՝
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Հ. Գաբուզյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ս. Ա. Դիլբանդյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Գ. Վաղարշյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Վ. Հովհաննիսյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Վ. Ստեփանյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Դ. Ավետիսյան
իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Վ. Ն. Այվազյան

Հիմնադիր և հրատարակիչ՝
Երևանի պետական
համալսարան

Խմբագրության հասցեն՝ ՀՀ,
0025, Երևան, Ալեք
Մանուկյան 1, ԵՊՀ
իրավագիտության
ֆակուլտետ:
Հեռ.՝ (060) 71-02-43

Էլ. կայք՝ publications.ysu.am
publishing.ysu.am

Խմբագրությունը կարող է
հրապարակել նյութեր՝
համամիտ չլինելով
հեղինակների
տեսակետներին:

e-mail: law@ysu.am
Տպագրական 29 մամուլ:

Տպաքանակը՝ 100
Հանձնված է շարվածքի՝
15.01.2019
Հանձնված է տպագրության՝
02.05.2019

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Արթուր Վաղարշյան
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԵՎ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԻ ՀԱՐԱԲԵՐԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՄԱՆ ԳՈՐԾՈՒՄ..... 7
Ալվարդ Ալեքսանյան
ԳԱՐԵԳԻՆ ՆԺԴԵՀԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԱՅԱՑՔՆԵՐԸ .. 17
Կարեն Ամիրյան
ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ 29
Հայկ Մարտիրոսյան
ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ... 41
Վիկտորյա Օհանյան
ՑԱՆԿԱԼԻ ՎԱՐՔԱԳԾԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԽԹԱՆՄԱՆ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐԸ. ՓԱՓՈՒԿ ՈՒՂՂՈՐԴՄԱՆ ՏԵՍՈՒԹՅԱՆ (NUDGE THEORY) ԿԻՐԱՌՈՒԹՅՈՒՆԸ..... 49
Վարդան Այվազյան
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՀԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՆՈՐ ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՐԳԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ 65
Անահիտ Մանասյան
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՃԱԽԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՐԴԻ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ՄՏԱԾՈՂՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ 79

Սամվել Մուրադյան
ՀԱՐԿԱՅԻՆ ԻՐԱՎԱԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԸ 93
Գևորգ Դանիելյան
ԵՐԵԽԱՅԻ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐԸ 111
Կարեն Հակոբյան
ՊԱՏՇԱՃ ՎԱՐՉԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԱՐԺԵՔԸ 129
Հասմիկ Ենգոյան
ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԻՑ ՎԵՐԱՀՍԿՎՈՂ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԺԱՄԿԵՏԱՆՑ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՐՊԵՍ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆԸ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻՆ ՄԱՄՆԱԿՑԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻՑ ԶՐԿԵԼՈՒ ՀԻՄՔ 141
Սայադ Բաղալյան
ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ԱՄՐԱԳՐՈՒՄԸ ԵՎ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՄԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐԸ 150
Արսեն Հովհաննիսյան
ՀԱԿԱՄԱՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՐԳԵԼՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ 162
Արմենուհի Չիֆլիկյան
ՎԻՐԱՎՈՐԱՆՔԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ 176
Սոնա Թևանյան
ԷԼԵԿՏՐԱԷՆԵՐԳԻԱՆ ՈՐՊԵՍ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՕԲՅԵԿՏ 190
Վահե Հովհաննիսյան
ՎՆԱՍԻ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ՈՂՋԱՄԻՏ ԺԱՄԿԵՏՈՒՄ ԳՈՐԾԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԽԱԽՏՄԱՆ ԲԱՑԱՍԱԿԱՆ ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐԻ ՎԵՐԱՑՄԱՆ ԵՎ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌՈՒՑԱԿԱՐԳ 203

Սերգեյ Մեղրյան
ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՆՈՐ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ (ԳՈՐԾՈՂ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ) 216
Аида Искоян
ПРОБЛЕМЫ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ И ОХРАНЫ РАСТИТЕЛЬНОГО МИРА СЕНОКОСОВ И ПАСТБИЩ 238
Տիգրան Մարկոսյան
ՀԱՅՑԱՅԻՆ ՎԱՂԵՄՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԸ ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ԽՆԱՅՈՂՈՒԹՅԱՆ ՄԿԶԲՈՒՆՔԻ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ 250
Օլիմպիա Գեղամյան
ՈՌՈԳՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՄԱՍՆԱԿՑԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏՆ ՈՒ ԱՌԿԱ ՈՐՈՇ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ ... 262
Հեղինե Գրիգորյան
ՋՐՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ԹՈՒՅԼՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԸ ՀՀ-ՈՒՄ. ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐ 276
Տիգրան Խաչիկյան
ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ԻՐԱՎԱՉԱՓՈՒԹՅԱՆ ԴԱՏԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ ԳՈՐԾԻ ՓԱՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԻ Ի ՊԱՇՏՈՆԵ ՊԱՐԶՄԱՆ ՄԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՐԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ 292
Աշխեն Ղարսլյան
ՎՃՌԱԲԵԿ ԲՈՂՈՔԱՐԿՄԱՆ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀՀ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ 302
Աննա Մարգարյան
ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՆՉԱՓԱՀԱՍԻ ՀԱՆՑԱՎՈՐ ԿԱՄ ՇԵՂՎՈՂ ՎԱՐՔԱԳԾԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ 320

Աննա Վարդապետյան
ԲԼԱՆԿԵՏԱՅԻՆ ՆՈՐՄԵՐՈՎ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՐԱԿՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ..... 335
Ժենյա Ստեփանյան
ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՌԵՑԻԴԻՎԻ ԵՎ ԴԱՏՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇ ՀԱՐՑԵՐ 352
Գոհար Հակոբյան
ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ ԲՌՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԿԱՆԱՆՑ ԴԵՄ ԲՌՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ՔՐԵԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՁԻՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋ 370
Սամվել Դիլբանդյան
ՆԱԽԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿՄԱՆ ԱՆԹՈՒՅԼԱՏՐԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆԸ 386
Սերգեյ Մարաբյան
ՀԵՏԱԽՈՒԶՄԱՆ ՄԵՋ ԳՏՆՎՈՂ ՄԵՂԱԴՐՅԱԼԻՆ ՁԵՐԲԱԿԱԼԵԼԸ՝ ՈՐՊԵՍ ՀԵՌԱԿԱ (ՄԵՂԱԴՐՅԱԼԻ ԲԱՑԱԿԱՅՈՒԹՅԱՄԲ) ԿԱԼԱՆԱՎՈՐՄԱՆ ԱՅԼԸՆՏՐԱՆՔ ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ (ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՉԱՓԱՆԻՇՆԵՐԻ, ԳՈՐԾՈՂ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԴԱՏԱԿԱՆ ՊՐԱԿՏԻԿԱՅԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ)..... 396
Վահե Ենգիբարյան
ՔՆՆՉԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿՐԻՄԻՆԱԼԻՍՏԻԿԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ 415
Նելլի Աղաբաբյան
ԱՆՉԱՓԱՀԱՍ ՏՈՒԺՈՂՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԵՎ ՕՐԻՆԱԿԱՆ ՇԱՀԵՐԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԵՎ ՔՐԵԱԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐ 430
Արման Սարգսյան
ԵՎՐԱՍԻԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎԱՆՈՐՄԵՐԻ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ 454

ՎԻՐԱՎՈՐԱՆՔԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

Արմենուհի Չիֆլիկյան
ԵՊՀ քաղաքացիական իրավունքի ամբիոնի ասիստենտ, իրավ. գիտ. թեկնածու

Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքի[1] 1087.1-ին հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ վիրավորանքը խոսքի, պատկերի, ձայնի, նշանի կամ այլ միջոցով պատիվը, արժանապատվությունը կամ գործարար համբավն արատավորելու նպատակով կատարված հրապարակային արտահայտությունն է:

Դեռևս հռոմեական իրավունքում XII աղյուսակները նախատեսում էին «iniuria» անվանումը կրող իրավախախտման համար պատասխանատվություն: «Iniuria» էր համարվում ցանկացած տեսակի անձնական վիրավորանքը[2]:

Մինչև ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 2010 թվականի մայիսի 18-ի փոփոխությունների և լրացումների կատարումը վիրավորանքը համարվում էր քրեորեն պատժելի արարք: Այն նախատեսված էր ՀՀ քրեական օրենսգրքի 136-րդ հոդվածով՝ որպես ուրիշի պատիվն ու արժանապատվությունն անպարկեշտ ձևով ստորացնելը:

Ինչպես կարելի է նկատել, նախկին քրեաիրավական և ներկայիս քաղաքացիաիրավական վիրավորանքի միջև առկա է էական տարբերություն, այն է՝ անպարկեշտ ձևը, որը բավական հայեցողական էր, և որի տակ իրավաբանական գրականության մեջ հասկանում էին հասարակությունում ընդունված վարքագծի կանոններին կտրուկ հակասող[3], համամարդկային բարոյականության պահանջներին դեմ գնացող ձևը[4]: Ակներև է, որ «արատավորելու նպատակով

---

[1] Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգիրքը (ՀՀՊՏ 1998.08.10/17(50)) ընդունվել է 1998 թվականի մայիսի 5-ին:

[2] Տե՛ս Угурчиева Х.О., «К вопросу о нравственности в римском праве» // «Актуальные проблемы экономики и права», N2, Татарский центр образования Таглимат, Казань, 2011, էջ 161:

[3] Տե՛ս Марогулова И.Л., «Защита чести и достоинства личности», Правовое просвещение, М., 1998, էջ 71:

[4] Տե՛ս Առաքելյան Ս., Գաբուզյան Ա., Խաչիկյան Հ. և ուրիշներ, «Հայաստանի Հանրապետության քրեական իրավունք», Հատուկ մաս, 3-րդ հրատարա-

կատարված հրապարակային արտահայտությունը» և «անպարկեշտ ձևով ստորացնելը» համարժեք արարքներ չեն[1]:

Կարծում ենք, որ դրական պետք է գնահատել այն հանգամանքը, որ քաղաքացիաիրավական իմաստով վիրավորանքի համար «անպարկեշտ ձև»-ը որպես դրա պարտադիր հատկանիշ չի սահմանվել, քանի որ այդ դեպքում անհարկի կնեղացվեր «վիրավորանք» հասկացությունը:

Ի տարբերություն զրպարտության՝ այն չի համարվում փաստացի տվյալների տարածում: Այսպես՝ զրպարտությունը, որպես կանոն, մատնանշում է գործողություն, իսկ վիրավորանքը՝ հատկանիշ, պիտակ: Օրինակ՝ եթե որևէ մեկը հայտարարում է, որ մեկ այլ անձ գողացել է որևէ իր, ապա դա զրպարտող բնույթի հայտարարություն է, իսկ եթե հայտարարում է, որ տվյալ անձը գող է, ապա այդպիսի հայտարարությունն իր բնույթով վիրավորող է[2]:

Ինչպես բխում է ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1-ին հոդվածի 2-րդ մասի ձևակերպումից, վիրավորանքը կարող է կատարվել տարատեսակ ձևերով, քանի որ նշված հոդվածում վիրավորանքի կատարման միջոցների ցանկն օրինակելի է: Ուստի վիրավորանքը կարող է կատարվել նաև որոշակի գործողությունների միջոցով, օրինակ՝ անձի երեսին թքելով, հագուստը ցեխոտելով[3], իսկ ինչպես նշում է Ս. Նիկուլինը, վիրավորանք է նաև հագուստի պատռումը մարմնի ինտիմ մասերից[4]: Մենք համամիտ ենք Ի. Մարոգու-

---

կություն, Երևանի համալսարանի հրատարակչություն, Երևան, 2007, էջ 230:

[1] Տե՛ս Բարսեղյան Տ. Կ., «Անձի պատվի, արժանապատվության և գործարար համբավի քաղաքացիաիրավական պաշտպանությունը», //«Բանբեր Երևանի համալսարանի. Իրավագիտություն», 138.3, Երևանի համալսարանի հրատարակչություն, Երևան, 2012, էջ 5:

[2] Տե՛ս Ղազարյան Ա., Զեյնալյան Ա., «Զրպարտություն և վիրավորանք», ԵԱՀԿ երևանյան գրասենյակ, «Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոն» ՀԿ, Երևան, 2015, էջ 45:

[3] Տե՛ս Առաքելյան Ս., Գաբուզյան Ա., Խաչիկյան Հ. և ուրիշներ, նշված աշխատությունը, էջ 230:

[4] Տե՛ս Радченко В.И., «Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации», Спарк, М., 2000, էջ 204:

լովայի այն տեսակետին, որ հագուստը պատռելը վիրավորանք կարող է համարվել մարմնի ցանկացած մասից պատռելու դեպքում[1]:

Արտահայտությունը վիրավորանք գնահատելու համար յուրաքանչյուր գործով դատարանը պետք է ղեկավարվի օբյեկտիվ չափանիշներով, մասնավորապես հասարակության մեջ գոյություն ունեցող բարոյական պատկերացումներով, այլ ոչ թե ելնի արտահայտության՝ վիրավորական լինելու մասին բացառապես տուժողի սուբյեկտիվ գնահատականից: Բայց միևնույն ժամանակ տուժողի կարծիքը հաշվի առնելը և դրան պատշաճ գնահատական տալը պարտադիր են[2]:

Հարկ է նշել, որ արտահայտության՝ վիրավորանք գնահատելու հատկանիշների վերաբերյալ իր իրավական դիրքորոշումն է արտահայտել ՀՀ Վճռաբեկ դատարանը թիվ ԼԴ/0749/02/10 քաղաքացիական գործով 2012 թվականի ապրիլի 27-ին կայացված իր որոշմամբ: Հիշյալ որոշմամբ ՀՀ Վճռաբեկ դատարանը, մասնավորապես արձանագրել է, որ վիրավորանք համարվելու համար՝

1. արված արտահայտությունն իրականում պետք է արատավորի անձի պատիվը, արժանապատվությունը և գործարար համբավը,

2. արտահայտություն կատարողն ի սկզբանե պետք է հետապնդի անձի պատիվը, արժանապատվությունը կամ գործարար համբավն արատավորելու նպատակ, այսինքն՝ պետք է իր կատարած արտահայտությամբ անձի հեղինակությունը նսեմացնելու և նրան նվաստացնելու դիտավորություն ունենա,

3. արտահայտությունը պետք է կատարված լինի հրապարակային ձևով:

Այժմ քննարկենք վիրավորանքի նշված հատկանիշներն առանձին-առանձին:

Անդրադառնալով վիրավորանքի համար անհրաժեշտ տարր համարվող՝ արատավորման նպատակին՝ կարծում ենք՝ նախ ճիշտ կլինի բացահայտել «արատավորել» հասկացության բովանդակությունը՝ որպես ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի կողմից վիրավորանքը բնորոշող առաջին անհրաժեշտ հատկանիշ: «Արատավորել» նշանա-

---

[1] Տե՛ս Марогулова И.Л., նշված աշխատությունը, էջ 72:

[2] Տե՛ս Марогулова И.Л., նշված աշխատությունը, էջ 73:

կում է անվանարկել[1], պարսավելի տեղեկություններ տարածել, «անունը սևացնել»[2], խայտառակել[3], պախարակել[4]:

Այսինքն՝ վիրավորանքի օրենսդրական բնորոշման մեջ շեշտադրում է արված հենց արատավորման հատկանիշին, ինչը նշանակում է, որ ըստ օրենսդրի՝ վիրավորանքը պետք է կատարվի այլ անձին որպես բացասական կերպար ներկայացնելու, նրա բարի անունը «պղտորելու» համար: Սակայն մեր կարծիքով, վիրավորանքի համար առանցքային նշանակություն ունի ոչ թե այլ անձի արատավորումը, այլ նրա նսեմացումը, ստորացումը, որը կարող է նաև որևէ բացասական բնույթի տեղեկությունների ներկայացում չենթադրել: Մինչդեռ զրպարտության պարագայում իրավամբ տեղի է ունենում անձի արատավորում, քանի որ նրա դրական կերպարը ներկայացվում է որպես բացասական:

Այսինքն՝ ի տարբերություն զրպարտության, որը ոտնձգություն է գլխավորապես անձի հեղինակության դեմ, վիրավորանքն ուղղված է առաջին հերթին անձի արժանապատվության դեմ:

Ուստի կարելի է հետևություն անել, որ զրպարտության պարագայում անձի արատավորման արդյունքում տեղի է ունենում նաև նրա նսեմացում, իսկ վիրավորանքի դեպքում անձի նսեմացման հետևանքով կարող է տեղի ունենալ կամ չունենալ անձի արատավորում: Այսպես՝ եթե վիրավորական արտահայտությունը պարունակում է նաև անձի մասին բացասական ինֆորմացիա, որը

---

[1] Տե՛ս «Ժամանակակից հայոց լեզվի բացատրական բառարան», Հատոր առաջին, Հայկական ՍՍՀ գիտությունների ակադեմիա, Հր. Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտ, Հայկական ՍՍՀ գիտությունների ակադեմիայի հրատարակչություն, Երևան, 1969, էջ 209:

[2] Տե՛ս «Словарь русского языка в четырех томах», Том 3, Академия наук СССР-Институт русского языка, государственное издательство иностранных и национальных словарей, М., 1959, էջ 416:

[3] Տե՛ս Ожегов С.И., под ред. Н.Ю. Шведовой, «Словарь русского языка», Русский язык, М., 1990, էջ 563:

[4] Տե՛ս Проценко Д.Е., «Понятие и юридическая природа института диффамации в СМИ»//«Вестник Санкт-Петербургского университета МВД России», N2, Фед.-ое гос.-ое казенное образ.-ое учреждение высшего профессионального образования «Санкт-Петербургский университет Министерства внутренних дел Российской Федерации», С.-П., 2008, էջ 150:

հիմնված չէ ստույգ փաստերի վրա և արվում է հրապարակայնորեն, ապա նման վիրավորական արտահայտությամբ իրավախախտը ոչ միայն նվաստացնում, այլև արատավորում է անձի բարի անունը: Սակայն բազմաթիվ են նաև այն դեպքերը, երբ վիրավորանքը միայն նսեմացնում է անձին: Այդպիսի վիրավորանքը կատարվում է ընդհանուր գնահատողական բնույթ ունեցող արտահայտությունների կիրառմամբ, որոնք տուժողին բարոյական կամ իրավական նորմերի որևէ խախտում չեն վերագրում[1]:

Հետաքրքրական է այն տեսակետը, ըստ որի՝ վիրավորանքն ուղղված է տուժողի առողջության դեմ, քանի որ այն բացասաբար է ազդում տուժողի հոգեկան և ֆիզիկական առողջության վրա[2]: Այս մոտեցման հետ կապված՝ մենք գտնում ենք, որ վիրավորանքով տուժողի առողջությանը վնասի պատճառումը իրավախախտի կողմից անձի նսեմացման և անձի կողմից իրեն նսեմացված զգալու հետևանք է: Այլ կերպ ասած՝ անձի հեղինակությանը, առողջությանը պատճառված, ինչպես նաև այլ վնասը, որն առաջանում է վիրավորանք կատարվելու դեպքում, ածանցյալ է անձի արժանապատվությանը նկատմամբ ոտնձգություն կատարելուն և նրան նսեմացնելուն:

Վիրավորանքի հաջորդ հատկանիշը մեղքի ձևն է, որը, համաձայն ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի իրավական դիրքորոշման և ըստ «վիրավորանք» հասկացության՝ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1-ին հոդվածով բնորոշման՝ «արատավորելու նպատակով» արտահայտության, կարող է արտահայտվել միայն դիտավորությամբ: Դիտավորության՝ որպես վիրավորանքի հատկանիշի պարագայում մեղքի դիտավորությունը նշանակում է, որ իրավախախտը գիտակցել է իր կողմից կատարվող գործողությունների հակաօրինականությունը և անձի պատիվն ու արժանապատվությունը նսմեացնելով՝ ցանկացել վնաս պատճառել նրան:

---

[1] Տե՛ս Стернин И.А., «Разграничение «речевого» и «юридического» оскорбления» // «Цена слова: Новые грани диффамации», «Центр защиты прав СМИ», под ред. Г.Ю. Арапова, «Элист», Воронеж, 2013, էջ 71:

[2] Տե՛ս Борзенков Г.Н., Комиссаров В.С. «Курс уголовного права», Особенная часть, Том 3, http://www.ronl.ru/stati/gosudarstvo-pravo/271395/ (30.04.2018):

Անհրաժեշտ է նշել, որ վիրավորանքի դեպքում մեղքի ձևը վիճելի հարցերից է իրավաբանական գրականության մեջ: Որոշ հեղինակներ գտնում են, որ վիրավորանքը կարող է կատարվել միայն ուղղակի դիտավորությամբ[1], մյուսների կարծիքով, այն հնարավոր է կատարել ինչպես ուղղակի, այնպես էլ անուղղակի դիտավորությամբ[2]: Որոշ հեղինակներ էլ համարում են, որ եթե օրենքում չլինի դիտավորության մասին մատնանշում, ապա հնարավոր է վիրավորանքի նաև անզգուշությամբ կատարումը[3]:

Մենք գտնում ենք, որ քանի որ ներկայում վիրավորանքը ստացել է քաղաքացիաիրավական կարգավորում, կարիք չկա վիրավորանք համարել միայն մեղքի դիտավորյալ ձևով կատարված իրավախախտումը: Ուստի պատկերի, ձայնի, նշանի կամ այլ միջոցով անձի պատիվը, արժանապատվությունը կամ գործարար համբավը նսեմացնել հնարավոր է նաև անզգուշությամբ, ավելին՝ նաև առանց մեղքի:

Կարծում ենք, որ մեծ կարևորություն ունի այն հանգամանքը, թե մեղքի ինչ ձևով է կատարվել վիրավորանքը՝ իրավախախտի նկատմամբ պաշտպանության համաչափ միջոցներ կիրառելու համար, ինչը կնպաստի խոսքի ազատության և անձի արժանապատվության և հեղինակության իրավունքների հավասարակշռման ապահովմանը:

Մասնավորապես վիրավորանքի դեպքում ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1-ին հոդվածով նախատեսվում են հետևյալ պաշտպանության միջոցները՝

1) հրապարակայնորեն ներողություն խնդրել,

2) եթե վիրավորանքը տեղ է գտել լրատվական գործունեություն իրականացնողի տարածած տեղեկատվության մեջ, ապա լրատվության այդ միջոցով լրիվ կամ մասնակի հրապարակել դատարանի վճիռը,

---

[1] Տե՛ս Иногамова-Хегай Л.В., Рарог А.И., Чучаев А.И. «Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть», Издательский Дом «ИНФРА-М», М., 2008, էջ 108:

[2] Տե՛ս Марогулова И.Л., նշված աշխատությունը, էջ 76:

[3] Տե՛ս Агильдин В. В., «Уголовно-правовая характеристика оскорбления», http://www.blog.servitutis.ru/?p=1253 (30.04.2018):

3) սահմանված նվազագույն աշխատավարձի մինչև 1000-ապատիկի չափով փոխհատուցում վճարել:

Մենք գտնում ենք, որ պաշտպանության վերջին միջոցը կարող է կիրառվել միայն իրավախախտի կողմից մեղքի դիտավորյալ ձևով վիրավորանք կատարելու դեպքում: Կարծում ենք, որ այն դեպքում, երբ վիրավորանքը կատարվել է առանց մեղքի, ապա գումարային ձևով փոխհատուցում պահանջելը համաչափ չի լինի, ուստի այդ դեպքում նպատակահարմար կլինի նախատեսել հրապարակայնորեն ներողություն խնդրելը, ինչպես նաև լրատվական գործունեություն իրականացնողի տարածած տեղեկատվության մեջ ներկայացվելու դեպքում նույն լրատվության միջոցով դատարանի վճիռը լրիվ կամ մասնակի հրապարակելը, այսինքն՝ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1-ին հոդվածի 7-րդ մասի 1-ին և 2-րդ կետերով նախատեսված պաշտպանության միջոցները:

Վիրավորանքի հաջորդ պարտադիր հատկանիշը դրա հրապարակայնությունն է: Ինչպես նշել է վերը նշված որոշմամբ ՀՀ Վճռաբեկ դատարանը, հրապարակային կարող են համարվել առնվազն մեկ այլ՝ երրորդ անձի ներկայությամբ կատարված արտահայտությունները և ներկայացված փաստերը: Հրապարակային արտահայտությունը կամ հրապարակային ներկայացումը կարող է դրսևորվել տպագրության միջոցով, ռադիոյի կամ հեռուստատեսության միջոցով հեռարձակմամբ, զանգվածային լրատվության միջոցներով տարածմամբ, համացանցի միջոցով տարածմամբ, ինչպես նաև հեռահաղորդակցության այլ միջոցների օգտագործմամբ, հրապարակային ելույթներով կամ որևէ այլ կերպ՝ թեկուզ մեկ այլ՝ երրորդ անձի դրանց հաղորդակից դարձնելով: Այդպիսի արտահայտությունների ներկայացումը հասցեատիրոջը չի կարող համարվել հրապարակային, եթե դրանք ներկայացնող անձը բավականաչափ միջոցներ է ձեռնարկել դրանց գաղտնիությունն ապահովելու ուղղությամբ, որպեսզի դրանք հասանելի չդառնան այլ անձանց:

Իսկ համաձայն ՀՀ Սահմանադրական դատարանի 2011 թվականի նոյեմբերի 15-ի որոշման՝ վիրավորանքի շրջանակից դուրս է մասնավոր-իրավական բնույթի հարաբերությունների կարգավորումը:

Այսինքն՝ եթե վիրավորական արտահայտությունը չի կատարվել հրապարակայնորեն, համապատասխան վեճը քննող դատարա-

նը չի կարող բավարարել վիրավորանքից տուժած անձի հայցը, նույնիսկ եթե այն կատարված լինի ակնհայտ անպարկեշտ ձևով:

Այսպես՝ Երևան քաղաքի Արաբկիր և Քանաքեռ-Զեյթուն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանը թիվ ԵԱՔԴ/2492/02/12 քաղաքացիական գործով 2013 թվականի ապրիլի 29-ին կայացրած վճռում նշել է, որ անձնական հեռախոսային խոսակցության ընթացքում պատասխանողի կողմից հայցվորին հասցված վիրավորական արտահայտությունները չեն կարող համարվել վիրավորանք, քանի որ բացակայում է հրապարակայնության տարրը[1]: Եվ քանի որ յուրաքանչյուր ոք ունի նամակագրության, հեռախոսային խոսակցությունների և հաղորդակցության այլ ձևերի գաղտնիության իրավունք, որը կարող է սահմանափակվել միայն օրենքով՝ դատարանի որոշմամբ, ուստի հեռախոսային խոսակցության ձայնագրային կրիչը չի կարող համարվել թույլատրելի ապացույց, նույնիսկ եթե պատասխանողը գիտակցել է, որ հեռախոսով իր հնչեցրած արտահայտությունները հետագայում կարող են հրապարակվել:

Մեկ այլ՝ թիվ ԵԱՆԴ 0251/02/11 քաղաքացիական գործով համանման վճիռ է կայացրել նաև Երևան քաղաքի Ավան և Նոր Նորք վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանը՝ ընդգծելով, որ հեռախոսային խոսակցության միջոցով կատարված արտահայտությունները չեն կարող համարվել հրապարակային:

Պետք է նշել, որ վիրավորական արտահայտությունները կարող են լինել հասցեավորված և առանց հասցեավորման: Հասցեավորված վիրավորանքը, որը կատարվում է հրապարակայնորեն, բնութագրվում է նրանով, որ դրանով իրավախախտը վարկաբեկում է տուժողի անձը ոչ միայն շրջապատողների, այլև տուժողի աչքերում[2], ստորացնում է տուժողին այլ անձանց ներկայությամբ՝ դրանով իսկ իրեն իրավունք վերապահելով խախտելու հասարակության բարոյական նորմերը, իրեն ավելի բարձր կարգավիճակ է վերագրում՝ ձգտելով տալ տուժողին սոցիալապես դատապարտելի

---

[1] Տե՛ս «Կարծիքների ժողովածու-2», Տեղեկատվական վեճերի խորհուրդ, ԵԱՀԿ երևանյան գրասենյակ, «Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոն» ՀԿ, Երևան, 2013, էջ 60:

[2] Տե՛ս Марогулова И.Л., նշված աշխատությունը, էջ 75:

անձի կարգավիճակ, շրջապատողների մոտ ստեղծում է տուժողի մեղավորության մասին տպավորություն, հրապարակայնորեն ցուցադրում է նրա նկատմամբ իր անձնական հակակրանքը, ստիպում վերջինիս արդարանալ կամ տալ պատասխան՝ դարձնելով նրան հասարակական քննարկումների առարկա: Միևնույն ժամանակ անհասցե վիրավորանքը, որը կարող է արտահայտվել առանց հրապարակայնության՝ որպես կուտակված բացասական ապրումների բառային արտահայտում, չի կարող առաջ բերել իրավական հետևանքներ[1]:

Համաձայն ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի վերոնշյալ որոշման՝ վիրավորանքի սահմանումը չի կարող ենթադրել, որ անձի համբավին վնաս պատճառող ցանկացած բացասական կարծիք կամ որոշակի փաստական հիմք ունեցող գնահատող դատողություն պաշտպանված չէ օրենքով: Ուստի այն դեպքում, երբ արտահայտվում են անձի մասին գնահատողական դատողություններ, բայց անձին նսեմացնելու ձևով, կարող է խոսք լինել վիրավորանքի մասին:

Ինչպես նշվեց վերը, ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1-ին հոդվածի 7-րդ մասը վերաբերում է զրպարտությունից և վիրավորանքից անձի իրավունքների պաշտպանությանը: Իսկ ինչպես հայտնի է, քաղաքացիական իրավունքում անձինք լինում են ֆիզիկական և իրավաբանական: Ուստի 1087.1-ին հոդվածի 7-րդ մասով նախատեսված պաշտպանության միջոցները պետք է հավասարապես կիրառելի լինեն ինչպես ֆիզիկական, այնպես էլ իրավաբանական անձանց նկատմամբ: Եվ այստեղ առաջանում է հարց, թե արդյո՞ք իրավաբանական անձը կարող է դիմել այն պաշտպանության միջոցները կիրառելու պահանջով, որոնք նախատեսված են վիրավորանքի դեպքում, այլ կերպ ասած՝ հնարավո՞ր է արդյոք վիրավորել իրավաբանական անձին: Իսկ տվյալ հարցերի պատասխանները պարզելու համար նախևառաջ անհրաժեշտ է բացահայտել, թե արդյո՞ք ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1-ին հոդվածը վիրավորանքի մասով կիրառելի է իրավաբանական անձանց նկատմամբ:

Մեր տեսակետը վերը բարձրացված հարցի վերաբերյալ հանգում է հետևյալին: Ինչպես արդեն նշեցինք վերը, նախկինում վիրավորանքը հանցագործություն էր՝ նախատեսված ՀՀ քրեական

[1] Տե՛ս Стернин И.А., նշված աշխատությունը, էջ 69:

օրենսգրքով: Իսկ դա նշանակում է, որ այն կարող էր ուղղված լինել միայն ֆիզիկական անձանց դեմ: Ներկայումս այն ոչ միայն նախատեսված է քաղաքացիաիրավական հարթությունում, այլև օրենսդրական մակարդակով ավելացել է վիրավորանքի նոր պարտադիր հատկանիշ՝ դրա կատարման հրապարակայնությունը: Ուստի կարող ենք եզրահանգում անել, որ «վիրավորանք»-ը քրեաիրավական և «վիրավորանք»-ը քաղաքացիաիրավական դաշտերում ունի տարբեր բովանդակություն: Սակայն մեկ հանգամանք կասկած չի հարուցում, այն է՝ վիրավորանքի՝ առաջին հերթին անձի արժանապատվության դեմ ուղղված լինելը: Իսկ ինչպես հիմնավորել ենք սույն աշխատության առաջին գլխում, արժանապատվությամբ կարող են օժտված լինել միայն ֆիզիկական անձինք. իրավաբանական անձը ոչ միայն արժանապատվություն, այլև պատիվ ունենալ չի կարող:

Ուստի երբ խոսում ենք իրավաբանական անձին վիրավորելու հնարավորության մասին, պետք է կատարել վերապահում, ըստ որի՝ նման վիրավորանքը հետապնդում է իրավաբանական անձի գործարար համբավին վնաս հասցնելու նպատակ: *Այսինքն՝ իրավաբանական անձին ուղղված վիրավորանքը պետք է դիտարկել նրա մասին բացասական ինֆորմացիա հաղորդելու համատեքստում՝ որպես նրա մասին որոշակի տվյալների տարածում, որը, սակայն, չի կատարվում զրպարտության ձևով, ուստի հերքվել չի կարող:*

Կարծում ենք, որ նման մոտեցումն արդարացված է վիրավորանքի և զրպարտության միջև տարանջատումը պահպանելու համար. հակառակ դեպքում կստացվի, որ ցանկացած արտահայտություն կարող է դիտվել և՛ որպես վիրավորանք, և՛ որպես զրպարտություն: Բացի դրանից՝ նշված մոտեցումը հիմնավոր է նաև վիրավորանքի դեպքում իրավաբանական անձի գործարար համբավի լիարժեք պաշտպանության համար՝ նրան թողնելով օրենքով նախատեսված պաշտպանության միջոցներն իր հայեցողությամբ իրականացնելու ընտրությունը:

Վիրավորանքի ապաքրեականացումից հետո անձը կարող է ենթարկվել միայն քաղաքացիաիրավական պատասխանատվության վիրավորանքի համար: Սակայն միևնույն ժամանակ, եթե վիրավորանքը՝ հասցեավորված կամ անհասցե, կատարվում է հրապարակայնորեն, կարող է խոսք լինել նաև ՀՀ քրեական օրենսգրքի 258-րդ հոդվածով նախատեսված խուլիգանության մասին: Ըստ

նշված հոդվածի՝ խուլիգանությունը դիտավորությամբ հասարակական կարգը կոպիտ կերպով խախտելն է՝ արտահայտված հասարակության նկատմամբ բացահայտ անհարգալից վերաբերմունքով: Ուստի եթե անձին վիրավորելը զուգորդվում է վարքագծի համընդհանուր ճանաչում ստացած նորմերի՝ իրավախախտի և հասարակության անդամների համար ակնհայտ խախտմամբ, հասարակության, դրանում ընդունված բարոյական նորմերի նկատմամբ բացահայտ արհամարհական վերաբերմունք ցույց տալով[1], ապա իրավախախտը կարող է ենթարկվել նաև քրեական պատասխանատվության:

Բացի դրանից՝ անհրաժեշտ է նկատել, որ շարունակում է քրեական պատասխանատվություն նախատեսված լինել զինծառայողին, մարդու իրավունքների պաշտպանին, դատավարությանը մասնակցող անձանց և դատավորին վիրավորելու համար համապատասխանաբար ՀՀ քրեական օրենսգրքի 360-րդ, 332[2]-րդ և 343-րդ հոդվածներով, ինչպես նաև վարչական պատասխանատվություն՝ Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի 172.3-րդ հոդվածով՝ ոստիկանին կամ զինծառայողին վիրավորելու համար՝ կապված նրանց կողմից հասարակական կարգի պահպանության և հասարակական անվտանգության ապահովման պարտականությունները կատարելու հետ:

Ինչպես երևում է վիրավորանքի օրենսդրական սահմանումից, վիրավորանքի կատարման միջոցները բազմազան են, ուստի այս առումով իրենից հետաքրքրություն է ներկայացնում երգիծանքի՝ որպես վիրավորական գնահատելու հարցը: Ըստ Եվրոպայի խորհրդի նախարարների կոմիտեի 2004 թվականի փետրվարի 12-ին ընդունած «Զանգվածային լրատվության միջոցներում ազատ քաղաքական բանավեճի մասին» հռչակագրի՝ հումորն ու երգիծանքը պահպանվում են «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածով, և թույլ է տրվում չափազանցության բարձր աստիճան, նույնիսկ պրովոկացիա, բայց պայմանով, որ հասարակությունը չմոլորեցվի՝ գործի փաստական կողմի հետ կապված:

Այսպես՝ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը

---

[1] Տե՛ս Առաքելյան Ս., Գաբուզյան Ա., Խաչիկյան Հ. և ուրիշներ, նշված աշխատությունը, էջ 624:

«Վիներ Սեսեշնն ընդդեմ Ավստրիայի» վերաբերյալ գործով նշել է[1], որ «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» Եվրոպական կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածով ամրագրված ազատ արտահայտվելու իրավունքը ներառում է նաև այն տեղեկատվությունը և գաղափարները, որոնք ոչ միայն բարեհաճորեն են ընդունվում կամ չեզոք բնույթ ունեն, այլև այնպիսիք, որոնք դատապարտող են, ցնցող կամ անհանգստացնող: Այսպես, տվյալ գործով հաստատված փաստերի համաձայն, «Վիներ Սեսեշն» միությունը ցուցադրել էր ավստրիական նկարչի կողմից պատրաստված նկար, որում հանրային որոշ անձինք պատկերված էին սեքսուալ բնույթի դիրքերով, և նկարում պատկերված հանրային անձանցից մեկը դիմել էր դատարան նշված միության դեմ՝ գտնելով, որ այդ նկարը վարկաբեկում է իրեն: Երգիծանքը գեղարվեստական խոսքի տեսակ է, ինչպես նաև սոցիալական արտահայտչամիջոց, որն իրեն բնորոշ բոլոր չափազանցություններով, իրականության աղավաղումով ունի հրահրելու հատկանիշ, ուստի խոսքի ազատության՝ նման ձևով արտահայտման ցանկացած միջամտություն պետք է մանրակրկիտ հետազոտության առարկա դառնա: Եվրոպական դատարանը գտավ, որ նկարով փորձ էր արված ոչ թե ներխուժել մարդու անձնական կյանք, այլ հանրության ուշադրությունը գրավել նրա՝ որպես քաղաքական գործչի հանրային գործունեության վրա:

Հայկական դատական պրակտիկայում ևս հայտնի է դեպք, երբ դատարանը մերժել է հայցը՝ լրագրողի կողմից վերջինիս քննադատող արտահայտությունները համարելով որպես երգիծանքի ոճի կիրառմամբ արտահայտված կարծիք[2]: Խոսքը մասնավորապես Երևան քաղաքի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի թիվ ԵԿԴ/0783/02/11 քաղա-

---

[1] Տե՛ս «Վիներ Սեսեշնն ընդդեմ Ավստրիայի» վերաբերյալ գործով Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի 2007 թվականի հունվարի 25-ի վճիռը, http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":["\"wienersecession\""],"documentcollectionid2":["GRANDCHAMBER","CHAMBER"],"itemid":["001-79213"]} (30.04.2018):

[2] Տե՛ս «Կարծիքների ժողովածու», Տեղեկատվական վեճերի խորհուրդ, ԵԱՀԿ երևանյան գրասենյակ, «Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոն» ՀԿ, Երևան, 2012, էջ 48:

քացիական գործով կայացված վճռի մասին է, որով դատարանը գնահատել է լրագրողի կողմից կատարված վիճարկելի արտահայտությունները՝ որպես չափազանցություններ:

Ամփոփելով վերոգրյալը՝ կարող ենք եզրակացնել, որ՝

1) ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1-ին հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված «վիրավորանք» հասկացության մեջ անհրաժեշտ է լրացնել «նսմեցանել» բառը՝ հաշվի առնելով վիրավորանքի՝ առաջին հերթին անձի արժանապատվության դեմ ուղղված բնույթը:

2) Վիրավորանք հնարավոր է կատարել նաև մեղքի անզգույշ ձևով, ինչը ևս պետք է արժանանա պատշաճ իրավական գնահատականի:

3) Անձին վիրավորել հնարավոր է նաև առանց մեղքի: Խոսքն այն դեպքի մասին է, երբ առանց մեղքի վիրավորողը հրաժարվում է ներողություն խնդրել հասցված վիրավորանքի համար՝ դրանով իսկ փաստորեն դրսևորելով մեղք վիրավորանքի արդյունքում առաջացած հետևանքների վերացումից հրաժարման առումով: Սակայն այդ դեպքում կիրառվող պաշտպանության միջոցները պետք է համաչափ լինեն կատարված արարքին, ուստի որպես այդպիսի պաշտպանության միջոց կարող է լինել ներողություն խնդրելը:

ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ОСКОРБЛЕНИЯ

Арменуи Чифликян
Ассистент кафедры гражданского права ЕГУ,
кандидат юридических наук

Статья посвящена оскорблению как гражданскому правонарушению, выявлению различий как между гражданско-правовым и уголовно-правовым оскорблением, так и между гражданско-правовым оскорблением и гражданско-правовой клеветой. В рамках данной статьи особое внимание уделено проблеме вины при оскорблении, особенностям оскорбления, направленного юридическому лицу, способам нанесения оскорбления. Также мы проанализировали признаки оскорбления, делая соответствующие ссылки на решения Консти-

туционного суда, а также Кассационного суда, и привели примеры из судебной практики Республики Армения.

В результате были сделаны предложения, направленные на совершенствование правовых норм Гражданского кодекса Республики Армения, которые регулируют отношения, связанные с оскорблением.

CIVIL-LAW CHARACTERISTIC OF INSULT

Armenuhi Chiflikyan
Assistant of the YSU Chair of Civil Law
Candidate of Legal Sciences

The article is devoted to an insult as a civil-law offense, to the determination of differences between civil-law and criminal-law insult, and between civil insult-law and civil-law slander. Within the framework of this article, special attention is paid to the problem of guilt in the process of making an insult, the specificities of the insult directed towards a legal entity, the modalities of inflicting an insult. The author also analyzed the hallmarks of an insult by making appropriate references to the decisions of the Constitutional court, as well as the Cassation court, and presented examples relevant to an insult from the judicial practice of the Republic of Armenia.

As a result, proposals were made to improve the legal norms of the civil code of the Republic of Armenia, which regulate relations related to insult.

Բանալի բառեր - *վիրավորանք, հրապարակային արտահայտություն, պատիվ, արժանապատվություն, գործարար համբավ, մեղք:*
Ключевые слова: *оскорбление, публичное высказывание, честь, достоинство, деловая репутация, вина.*
Key words : *insult, public statement, honor, dignity, business reputation, guilt.*